

СТАНОВИЩЕ от доц. д-р Тотко Татъзов

по процедура за защита на дисертационен труд на тема: „*Модел на педагогическо консултиране за родители на деца с нарушения в развитието (до 5 г.)*“ на докторант в редовна форма на обучение – Елисавета Георгиева Пумпалова с научен ръководител - Доц. Моника Богданова, дпн

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 1.2.Педагогика („Теория на възпитанието и дидактика – Педагогическо консултиране“)

Становището е изготвено на основание -*Решение (с Протокол № 8)* на Факултетния съвет на Факултет по педагогика, катедра „Социална работа“, *Заповед № РД-38-68/04.02.2021г.* на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ и съобразно *Вътрешните правила* за развитие на академичния състав на СУ „Св.Кл.Охридски“ и *изискванията* на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Изисквания по структурирането на материала. Представеният за становище дисертационен труд е с обем 203 страници (*от които 188 стр. основен текст*) – увод, теоретична част, емпиричен дизайн на изследването, анализ на данните, изводи и препоръки, заключение, приноси и приложения. Библиографията обхваща 160 източника, от които 113 на кирилица и 47 на латиница. Работата е онагледена с 13 фигури и 28 таблици. Отделните части на дисертацията са логически и смислено свързани. Стилът е стегнат и ясен. **Относно структурирането, обема, онагледяването и библиографията (обхват и актуалност), дисертационния труд отговаря на всички изисквания за такъв.**

Актуалност на дисертационния труд. Дисертационният труд, чийто предмет е да се установи модел за педагогическо консултиране на родители на деца с нарушения в развитието/ до 5г./ е **проучване с актуална теоретична обосновка и реално практическо приложение.** Това ще даде възможност за изготвяне на единен работещ модел в работата с деца с нарушения в развитието. От теоретична гледна точка, Е.Пумпалова прави сполучлив опит с определяне параметрите на съдържателната част на понятието «*нарушения в развитието*» и съпоставката с близки, но със свои параметри, понятия, като «*разстройство*», «*увреждане*», «*отклонение*», «*изоставане от нормата*» и др. Същевременно от практическа гледна точка, дисертацията обосновава принципите, насоките и практиката на педагогическото консултиране в ранна детска възраст. Това е и първи поцялостен опит да се направи подобна обосновка. Актуалността на изследваният проблем се определя и от необходимостта да се намерят подходи за увеличаване ролята на семейството във взаимодействието му със специалистите, работещи с децата им с нарушения в развитието.

На тази база докторантът посочва необходимостта от «... *цялостна визия за системата на работа с деца с нарушения...*». Тя изтъква, че същевременно има разнопосочност в разбиране на понятието «*нарушения в развитието*», което затруднява работата с тези деца. Актуален е и въпросът за квалификацията на специалистите за оказване на помощ на децата. Със своя труд, Ел.Пумпалова попълва една ниша, в която попадат родителите при установяване на първите признаци за нарушения в развитието на детето си и търсенето на адекватна помощ.

Характеристика на дисертационния труд. В *уводната си част*, Ел.Пумпалова обосновава избора си на посочената тематика, като убедително разкрива актуалността и значимостта на поставения от нея за проучване, проблем. Посочва и отделните конструкти, чрез които ще се проведе проучването и ще се оформи целостта на докторската ѝ теза. Нейното основание за разработването на темата е, **необходимостта да се проучат възможностите на педагогическото консултиране като „инструмент за подкрепа на родители на деца с нарушения в развитието“, както и да се структурира и апробира работещ модел на такова консултиране.**

В *теоретичната част*, Ел. Пумпалова аргументирано изяснява основния понятиен апарат, който ще използва в своята разработка. Докторантът, за целите на проучването си, определя параметрите на работните понятия - «*нарушения в развитието*», «*педагогическо консултиране*», «*ранно детство*» и др. В тази част, докторантът е представил, както общите постановки за отглеждането, развитието, социализирането и възпитанието на децата в ранно детство, така и опита в това отношение относно децата с нарушения в развитието. Ел.Пумпалова прави и обстоен обзор на основните педагогически теории за възпитанието в ранна детска възраст, използвани, както в съвременността, така и през другите епохи. Изтъква, че именно възпитанието е основна предпоставка за оказване на помощ и подкрепа за децата с нарушения в развитието, още през ранното детство. Същевременно с разработването на тази част, Ел.Пумпалова поставя основите за изработване на своя модел за педагогическо консултиране на родителите на деца с нарушения в развитието. Именно включването на родителите в процеса на работата с тези деца, докторанта счита за важна предпоставка за ефективността на този процес. Тя отчита, обаче и затрудненията, които съпътстват педагогическото консултиране- *неясни критерии, липса на стандарти, неизяснена същност, недостатъчна квалификация на специалистите, работещи в тази област.*

С разработването на тази част докторанта показва, че има задълбочени познания по тематиката на дисертационния труд.

Целта на дисертационният труд е ясно формулирана и обоснована, чрез поставените изследователски задачи за постигането ѝ. Приложеният дизайн на изследването е описан коректно. Той е адекватен за целите на проучването и включва подготвителен етап с фокусни групи, пилотно изследване с разглеждане на случаи от практиката и като заключителен етап - провеждане на анкета със специалисти от *детски градини* с яслени групи, *центрове*-за работа с деца с нарушения в развитието; такива за ранно детско развитие; дневни центрове за работа с деца и др. в 6 населени места. Това дава възможност на докторантката да **анализира проблема от различни страни**. Много добро впечатление прави *коректното провеждане на всички етапи от проучването*.

Резултатите от проучването са изчерпателно и прецизно описани в съответствие с поставените задачи. Данните убедително показват, че педагогическото консултиране на родителите на деца с нарушения в развитието трябва да бъде задължителен елемент от цялостната работа с тези деца. Педагогическото консултиране е инструмент за подкрепа на семействата с такива деца. Много правилно, Ел.Пумпалова отбелязва, че у нас, все още битува схващането, че ако се потърси помощ от специалистите (*психолози, педагози, психотерапевти и др.*), това е защото семейството не може да се справи с проблема, а не защото има нужда от подкрепа в настоящия момент.

Установява се, че специалистите от различните основни системи – здравна, образователна и социална се нуждаят от допълнителна квалификация за работа с деца с нарушения в развитието.

На базата на получените резултати, докторантът прави 10 *извода*, които са **ясно и точно формулирани** и са в съответствие с целта и задачите на дисертацията.

Дисертационният труд определено има своите *приноси* в научно-теоретичен и приложен смисъл, които докторантката убедително и адекватно е посочила.

Библиографията е достатъчно **изчерпателна** и ползваните източници са коректно посочени.

Проведено е задълбочено теоретично-емпирично изследване със съответните констатации, изводи и практически насоки за изграждане на концептуален модел за работа с деца с нарушения в развитието, включващ родители и специалисти.

Критични забележки. Към дисертационният труд имам *следните забележки*, които не омаловажават положението на труд от докторанта, прецизния анализ на резултатите и аргументираните изводи:

- считам, че *Обект, Предмет на изследване, Цел, Задачи и Хипотеза*, *можеше да бъдат изведени от «Увод» и базирани към «Дизайн на изследването- комплексни задачи, обхват»*,

- за по-пълна достоверност на данните, би могло, с някои от въпросите (№ 4, 5, 6, 8) от анкетата със специалистите, да бъдат и анкетирани и родители на деца с нарушения в развитието.

Заклучение:

Представеният за защита труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които са принос на докторанта. На базата на квалификацията си, практическия опит и направеното проучване, тя предлага постановка, която ще бъде в значителна помощ на децата с нарушения в развитието, на техните семейства и на специалистите от детските заведения, които работят с тези деца.

Дисертационният труд показва, че Ел. Пумпалова притежава необходимите качества и възможности за самостоятелно проучване, анализ и обобщение на получените данни, както и да направи съответните изводи. Всичко това, както и актуалността на проблема, логичното представяне на резултатите и убедителните изводи ми дават основание да дам **положителна оценка** за дисертационния труд и да препоръчам на членовете на уважаемото жури да се присъди образователната и научна степен «Доктор» на **Елисавета Пумпалова**.

02. 04. 2021 г.

Доц. Тотко Татъзов